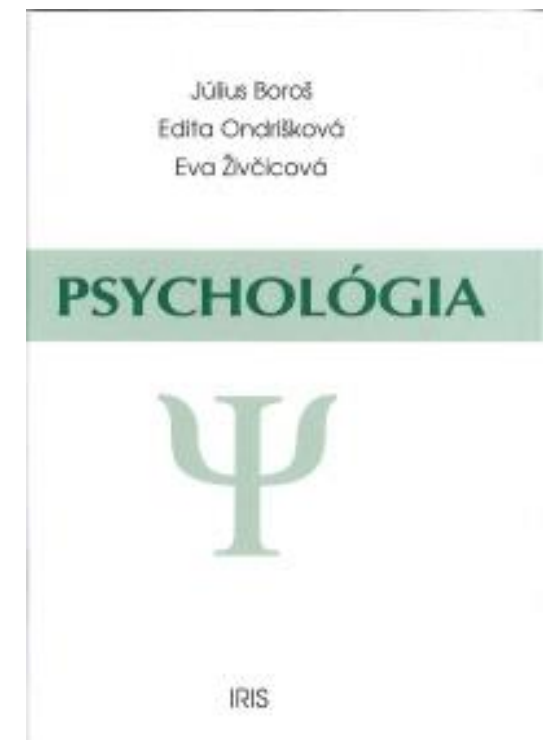

Psychológia pre učiteľov

- **Základy všeobecnej psychológie**
- **Info na:** https://havava.sk/?page_id=173

- **Spracované kapitoly:** Július Boroš. *Úvod do psychológie*. Trenčín. Iris. 2002. ISBN: 80-89018-35-1
- **Kapitoly:** 1., 2., 3. a 4.1 – 4.2.
- **Rita L. Atkinson.** *Psychologie*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-640-3
- **Online učebnica:** Kubáni

Video k prednáške a cvičenia

[http://www.saup.sk/data_web/editor_data/file/materialy/psychologia_\(inter\)aktivne.pdf](http://www.saup.sk/data_web/editor_data/file/materialy/psychologia_(inter)aktivne.pdf)

Cvičebnica:

Video: Kde sa vzala psychológia

https://www.youtube.com/watch?v=4HBpU_xDK

Jl

Prednáška

- 1. psychológia – vznik a vývoj-
filozofia a jednotlivé smery
- 2. psychológia medzi vedami a
metódy psychológie
- 3. Psychická realita - psychika,
vedomie, nevedomie, správanie,
prežívanie.
- 4. Senzorické procesy: Pociťovanie
- 5. Senzorické podnety: Vnímanie

Psychológia jej vznik a vývoj

- Najstaršie vymedzenie psychológie:
  - Psychológia je veda u duši
  - Psyché= duša,
  - logos=slovo, reč, veda
-
- V užšom zmysle je podľa J. Delaya a P. Pichota (1971) vlastným predmetom psychológie *skúmanie človeka, a to jednak spôsobov jeho správania, jednak poznávanie stavov jeho vedomia, citových stavov a zážitkov. Psychológia sa pokúša odhaliť a formulovať zákony týchto javov a naviac zistiť, ako vznikli, aby sa prípadne dali ovplyvňovať a meniť.*

Prepojenie s filozofiou:

- **Herakleitos** – duša=dych;
- **Demokritos:** duša je najmenšia možná látka rozptýlená po celom tele a mimo tela.
- **Platón:** svet duší je utvorený stvoriteľom, duša je v tele dočasne, po opustení tela existuje vo forme ideí.
- Duša podľa **Aristotela:** je formou tela –nie je telesná,
- má v sebe účel, je príčinou a počiatkom existencie všetkého živého

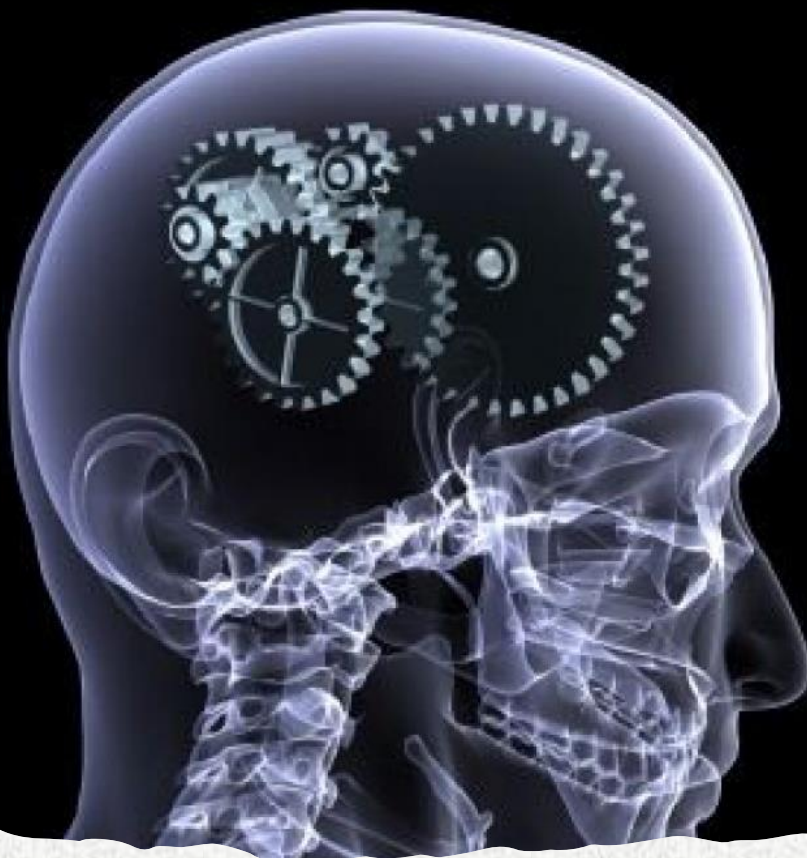
Novšie pohľady na dušu

sv. Augustín (354-430 n.l.) - duša je reprezentovaná v myslení a rozume, chcení a láske, rozpomínaní a pamäti

Tomáš Akvinský (1225- 1274): substanciálna jednota človeka – duša a telo – duša je vitálnym princípom plnosti ľudského bytia – jeho vegetatívneho, senzitivneho a racionálneho života.

Francis Bacon (1561-1626) – dielo Nove organon – nová teória poznávania – **empirizmus** (empíria skúsenosť) – poznanie vychádza zo skúseností

Nativizmus versus Empirizmus

- **René Descartes** (1596-1650) – na prvé miesto kladie rozum – duša je princípom vedomia, nie princípom života. Jeho učenie podporuje nativistické zmysľovanie.
- **Nativizmus** = človek prichádza na svet s vrodenu základňou vedomosti a pochopením reality
- **Ch. Wolf** (1679-1754) – oddeľuje empirickú a racionálnu psychológiu. Podstatu duše videl v **imaginatívnej aktivite ľudského intelektu**.
- **John Lock** (1632-1704) – myseľ človeka pri narodení je „**tabula rasa**“ a skúsenosť na ňu píše znalosti a porozumenie sveta (asociatívna psychológia)

Weber

Fechner

Psychológia ako veda

- **Základy psychofyziky:**
- **Weber - Fechner** (Nem.) - skúmali prahy pociťovania (vznik experimentálnej psychológie).
- **Helmholtz** (Nem.) - šírenie vzruchu v organizme
- **Bell** (Škót.) - objavil existenciu dostredivých a odstredivých nervov a zákony ich vodivosti.
- **Porovnávacia ps. (zvierat):** Darwin (Angl.)
- **Psychoneurológia, reflexy:** Sečenov, Bechterev (Rus.) - všetky psychické procesy majú reflexný základ.

Prvé psychologické laboratórium

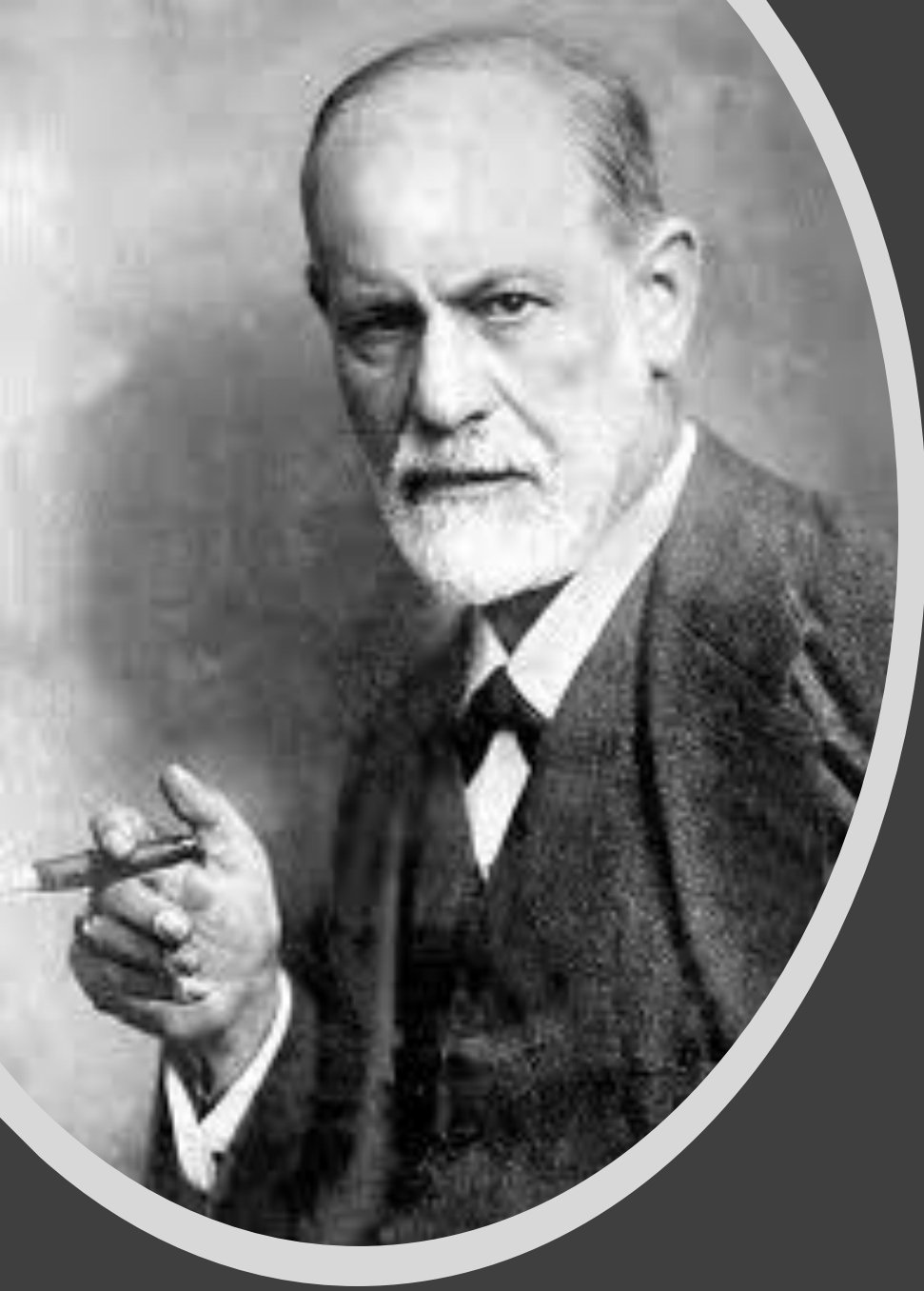
- **W. Wundt** – prvý profesor psychológie v Lipsku, kde v r. **1879** založil **prvé psychologické laboratórium**. Definoval psychológiu ako **vedu o vedomí/prežívaní**. („Svetová“ škola experimentálnej psychológie) – oddelenie Psychológie od filozofie.
- Skúmal zmysly - zrak
- Introspekcia
- Experiment

Reakcia na Wuntovu psychológiu - tri samostané prúdy

gestalpsychológia

psychoanalýza

behaviorizmus

Hlbinná psychológia – psychoanalýza, neopsychoanalýza

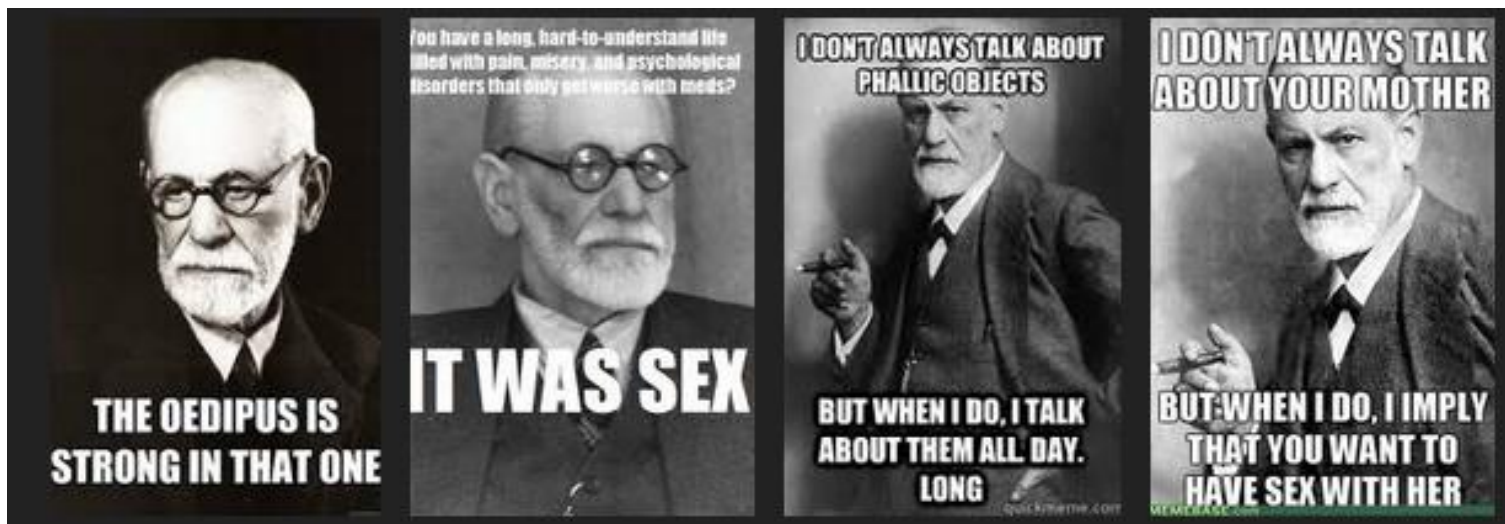
- **Freudova psychoanalýza**
- Sigmund Freud (1856-1939) – dôležitejšie ako vedomie je **nevedomie**, to determinuje duševný život a správanie človeka.
- Tri úrovne mysle: vedomie, predvedomie a nevedomie. Práca s nevedomím = liečba neuróz = metóda kedy pacient vie, len nevie, že to vie.

Psychoanalýza S. Freud

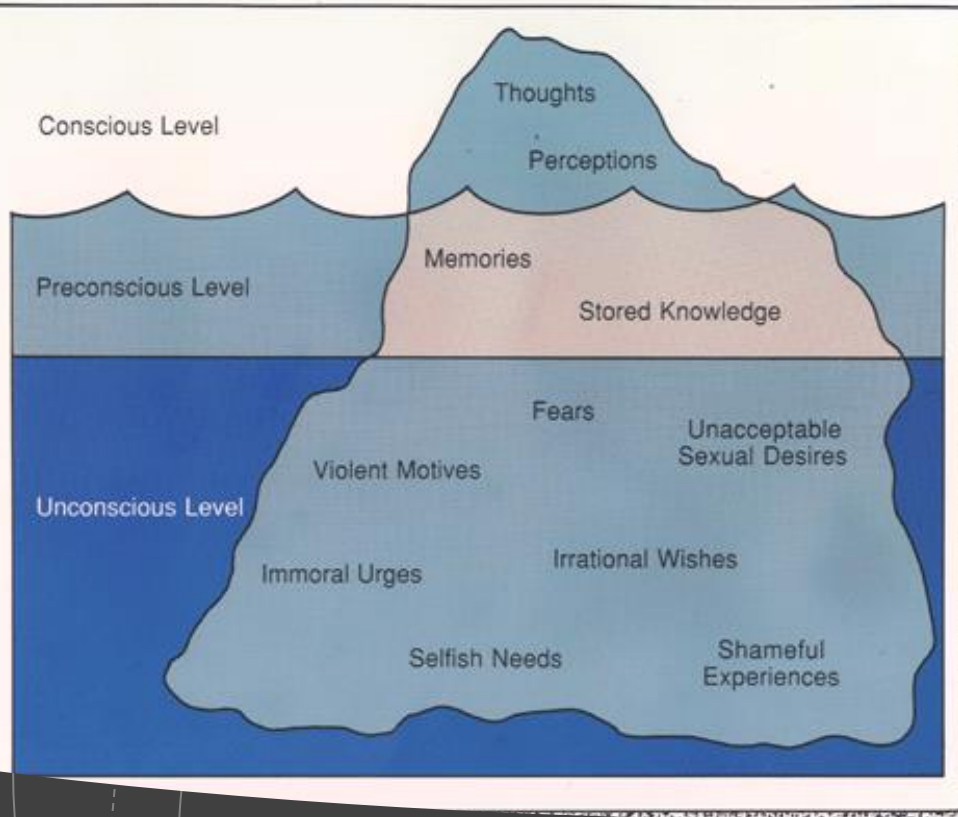
Pojmy: **libido** - pud života „princíp slasti“

Pud deštrukcie – pud smrti (thanatos) (nutkanie k sadizmu, agresii)

Vysvetlenie príčin duševných chorôb – v traumatizujúcich citových zážitkoch z detstva
Problém odstraňovania porúch – analýza duševného života, hľadanie potlačených motívov – v snoch, asociáciách...

PERS 5 Freud's View of the Human Mind: The Mental Iceberg

Freud's theory of the personality

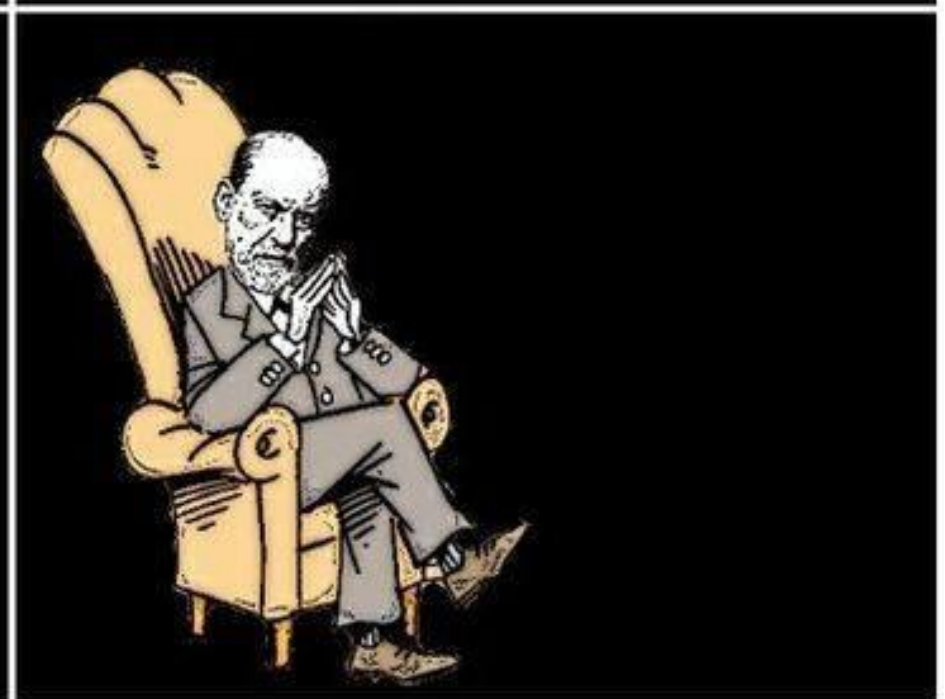
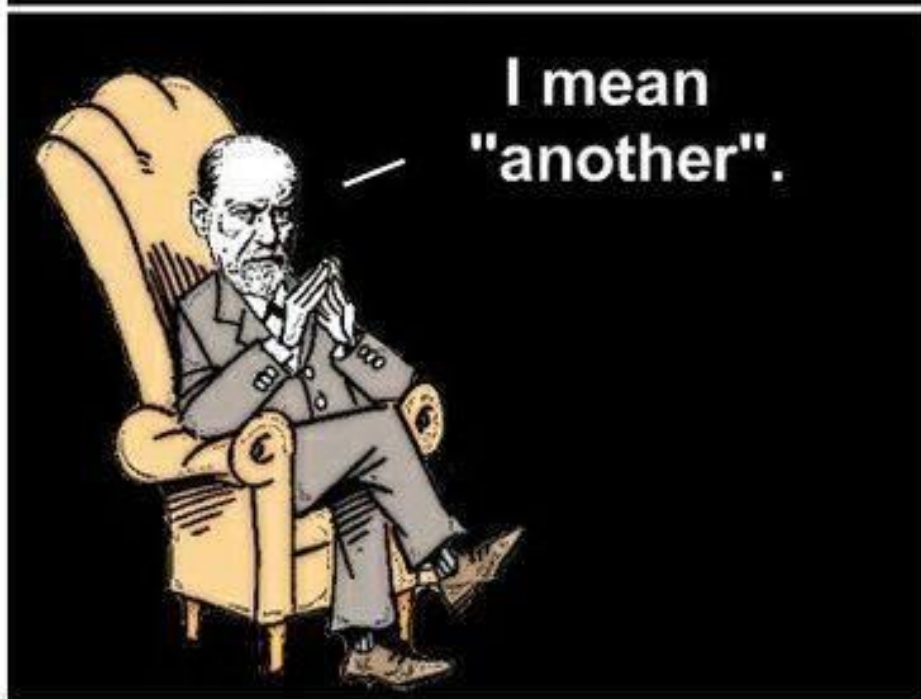
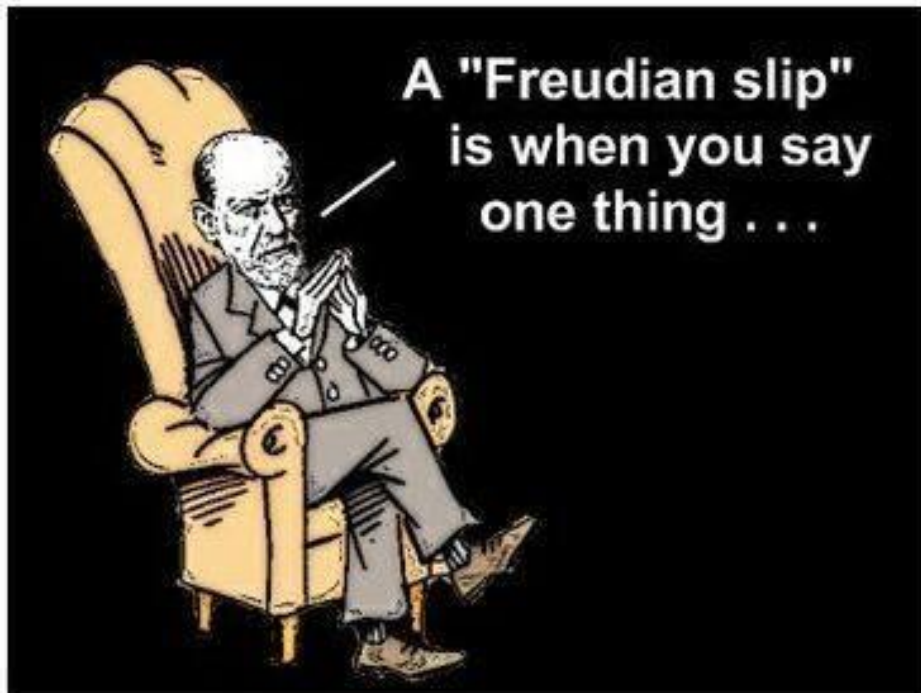

- Psychiku delí na **Id** (zhoda s princípom slasti),
- **Ego** (JA a vyvíja sa postupne, usmerňuje Id na iné aktivity), vychádza z princípu reality
- **Superego** – nevedomé cenzurovanie a kontrolovanie Ega

Metódy Psychoanalýzy

- - „**liečba hovorením**“ - kedy sa symptóm objavil 1x, hľadal utajené prania a udalosti, ktoré symptóm vyvolali
- - technika „**voľných asociácií**“ oživuje to spomienky vyvolávajúce hanbu, bolesti – zistenie príčiny potlačenia
- - „**hypnotická sugescia**“ - odstraňovanie symptómov na základe spomienok a následnou sugesciou pri hystérii
- - **Metóda výkladu snov** – sen = kráľovská cesta do poznania nevedomia

Alfred Adler

Pojmy: **komplex menejcennosti** – každý ho v procese vývinu zažíva (malé bezmocné, odkázané dieťa) – východiskom je **túžba po moci**

Adler považuje vedomie za dominujúce, hoci pracuje aj s nevedomím

Sigmund Freud

(1856 - 1939)

PSYCH WARS

Carl Gustav Jung

(1875 - 1961)

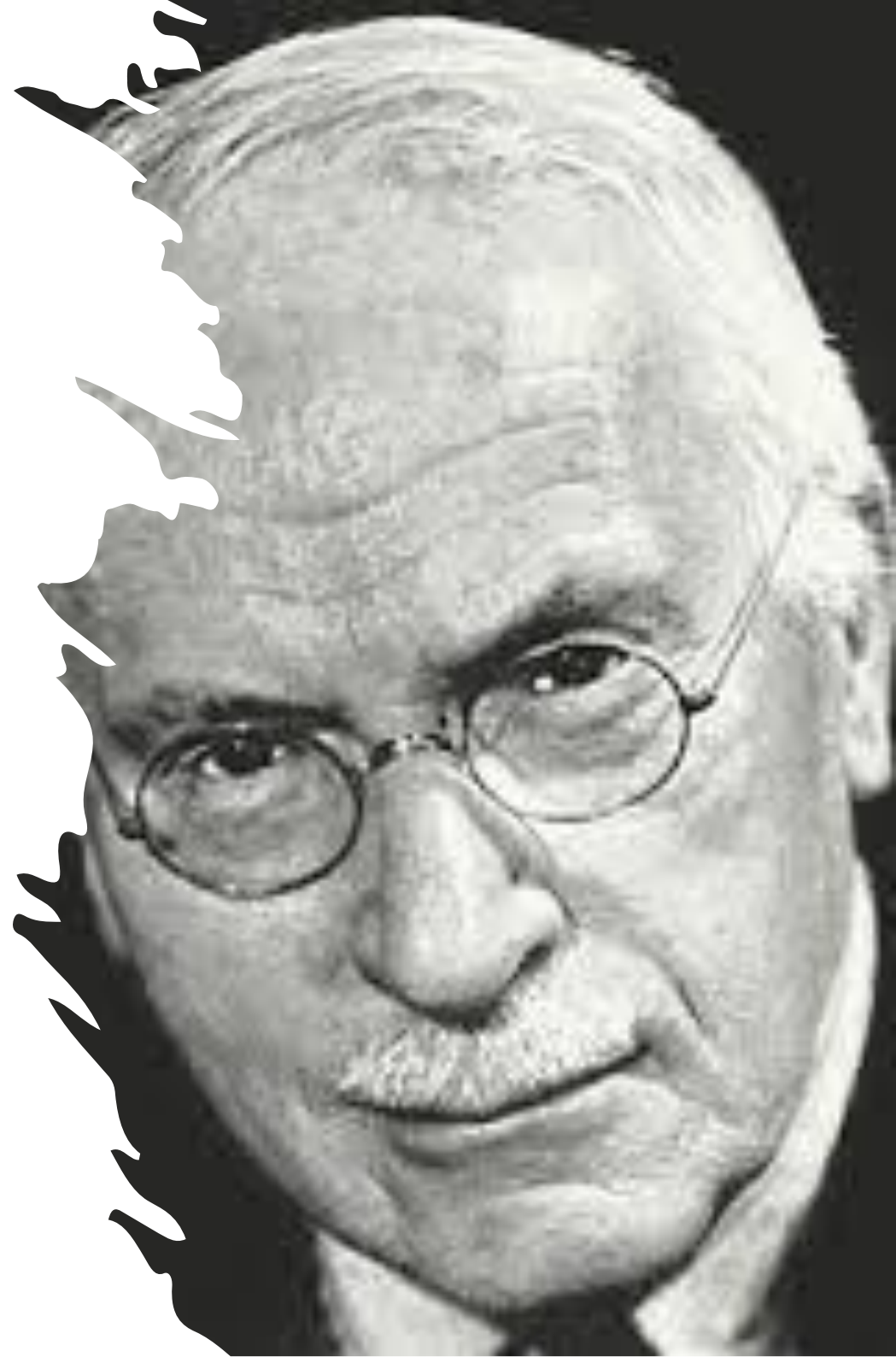
Episode 1
THE UNCONSCIOUS

***A long time ago, in a
theory far, far astray...***

www.all-about-psychology.com

Carl Gustav Jung

- Nesúhlasil s Freudovou teóriou o sexuálnom pôvode neuróz
- Libido a sexuálne pudy nepovažoval za hlavné činitele správania
- Predpokladá zdedené **kolektívne nevedomie** a získané osobné vedomie
- Rozpracoval psychologické typy extrovert-introvert

“Everything that irritates us about others can lead us to an understanding of ourselves.”

Carl Jung

Neopsychoanalýza

- Predstavitelia: Karin Horneová, Erich Fromm, Harry Sullivan, Anna Freudová
- Freudová – obranné mechanizmy: vytesnenie, popretie, racionalizácia, reaktívny výkon, intelektualizácia, projekcia, sublimácia
- - uznávajú nevedomú reguláciu správania, libido nechápu ale ortodoxne, pripisujú viac významu kultúre, medziľudským vzťahom, štúdiom ľudskej potreby a konfliktom

Selfish persons are incapable of loving others, but they are not capable of loving themselves either.

(Erich Fromm)

izquotes.com

Karen rejected Freud's theory of penis envy. Instead she proposed the concept of womb envy in which men experience feelings of inferiority because they cannot give birth.

Karen Horney and her concept of Womb Envy

Behaviorizmus

psychika=správanie

Predmet
psychológie =
správanie
organizmu

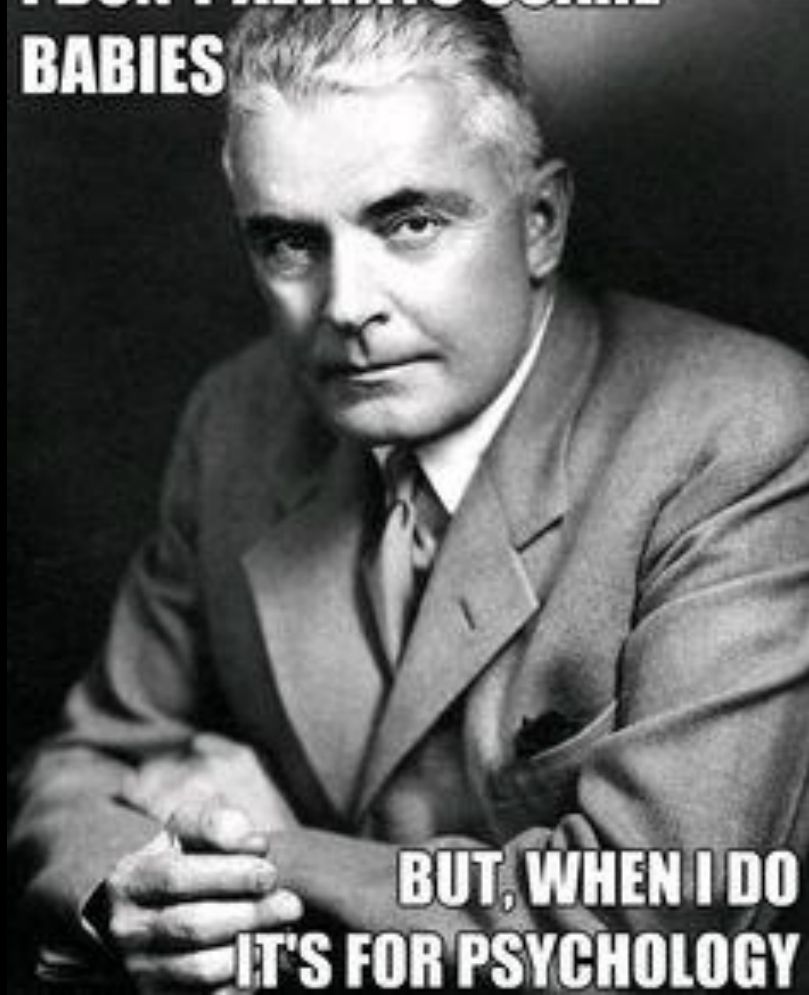
Správanie je
prístupné
objektívnemu
skúmaniu.

Správanie – súhrn
reakcií na podnety-
stimuly

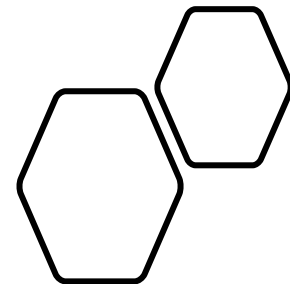
S – R

S=stimul, podnet;
R=reakcia, odpoveď

**I DON'T ALWAYS SCARE
BABIES**

**BUT, WHEN I DO
IT'S FOR PSYCHOLOGY**

J.B. Watson

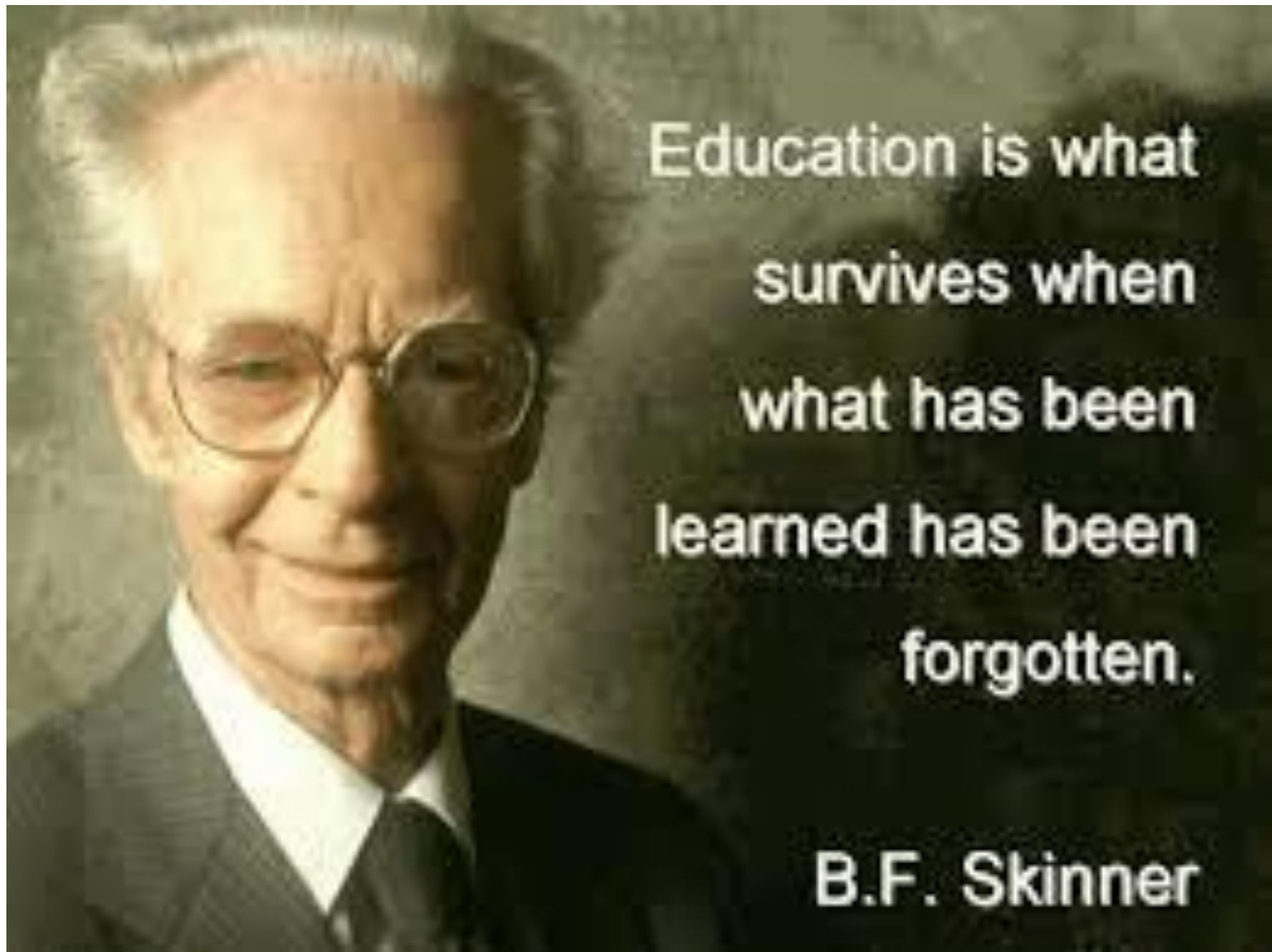
- - vedomie odmieta – nedá sa vedecky skúmať, je to **black box**
- Nevenuje pozornosť pojmom: pocit, vnem, predstava, myslenie, motívy, ciele, a ani psychickému medzičlánku.
- Ich práca: **pôsobím podnetom S a sledujem reakciu organizmu R**

He sees a white rat

Neobehaviorizmus

- - východiskom je „podmieňovanie“, alebo vytváranie podmienených reakcií
- Predstavitelia: **Tolman, Hull, Skinner**
- Zavádza sa pojem vmedzerená premenná:
- - súhrn poznávacích faktorov
- Aktívne prepracovanie informácie
- Vstup pojmov: motív, vnútorný model, plán správania, očakávanie
- **S - O - R**
- nezávislá premenná - intervenujúca pr. - závislá premenná

Education is what
survives when
what has been
learned has been
forgotten.

B.F. Skinner

Tvarová psychológia - Gestalt

Hlásanie **celostnej koncepcie** – celok a časti sa navzájom podmieňujú, no celok dominuje nad časťami.

M. Wertheimer, Koffka, Köhler, Rubin, Katz, Lewin

1) zákon uzavřenosti

2) zákon dobré křivky

3) zákon podobnosti

4) zákon blízkosti

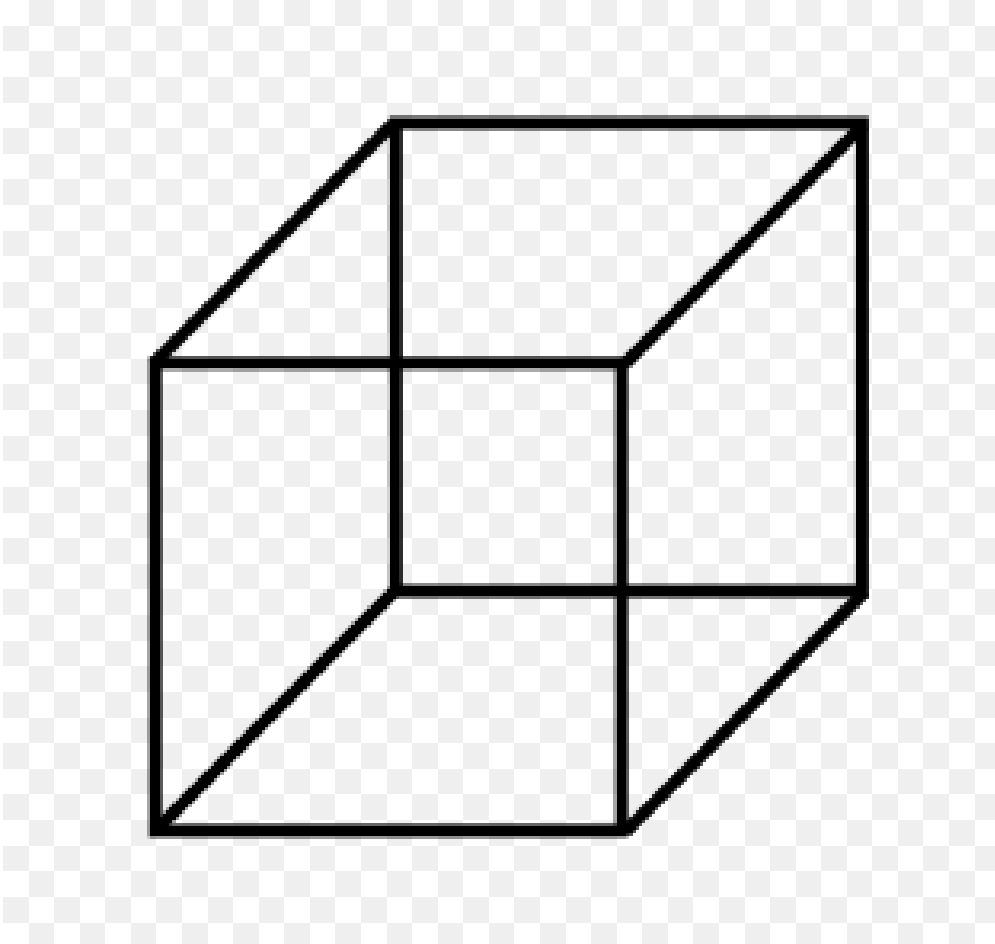
obr.: Ukázka tvarových zákonů
zdroj: www.studium-psychologie.cz

Základné pojmy: Celok (tvar), organizácia, precentrovanie, vnemové pole, vnem

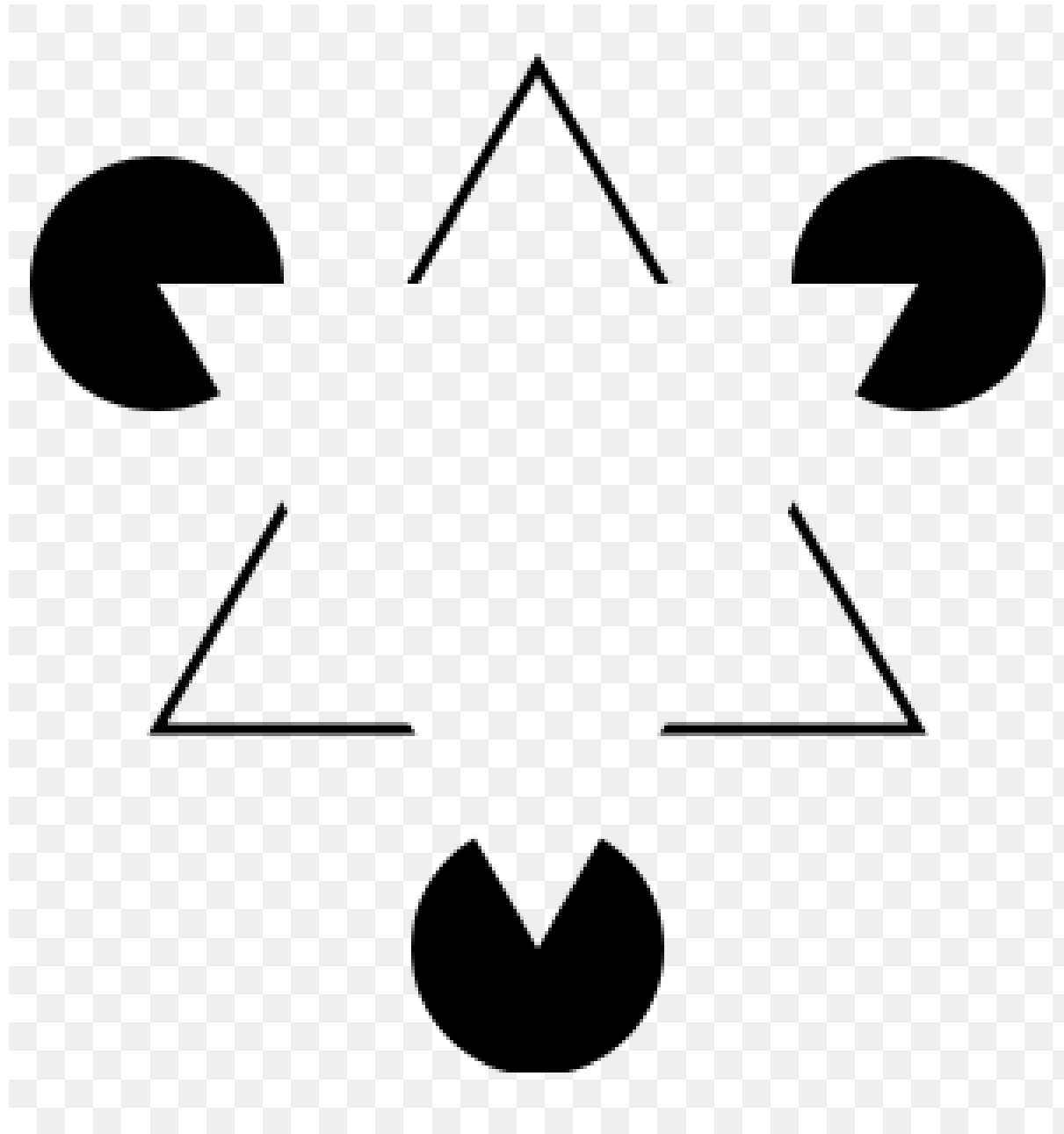
Riešia – **otázku vnímania** (pohybu), **myslenia** (vhl'ad/
Koehler)

Tvarová psychológia - Gestalt

- **Osobnosti** – Lewin (osobnosť a prostredie tvoria životné pole jednotlivca ako celok)
- Koffka – otázka pamäti, vyrývanie stôp – stále nervové zmeny
- **Diferencovanie** – objekt si zo skupiny vydelíme (diferencujeme) vyzdvihneme ho na tvar a začneme vnímať – následne podľa toho upravíme správanie

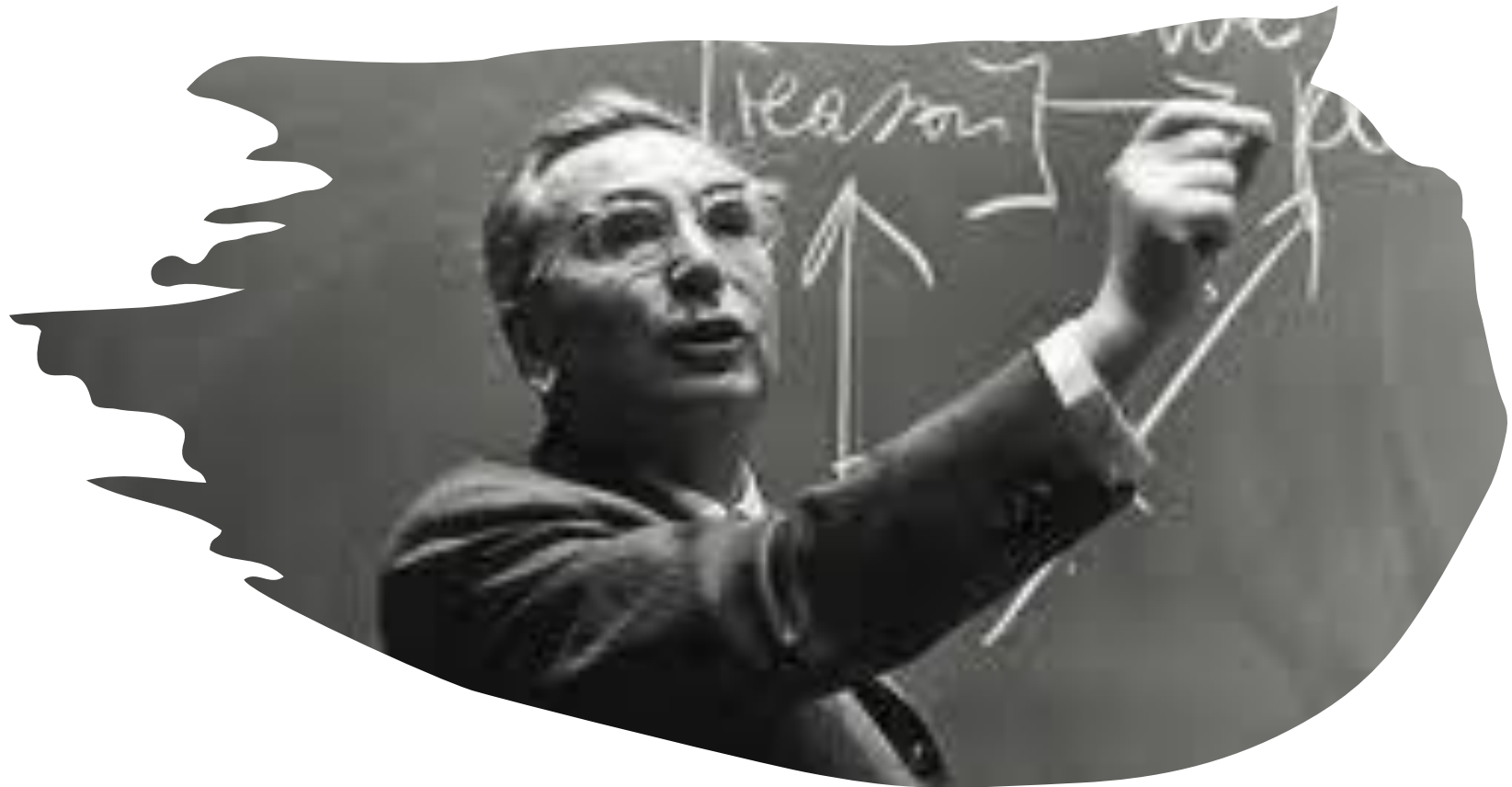

Humanistická psychológia

- Vzniká v 60-tych rokoch v USA
- Človek – unikátna osobnosť s celým komplexom jej vnútorných skúseností a v permanentnej aktualizácii
- Pozornosť venuje sebaaktualizácii a sebarealizácii
- Pozornosť zameriava na prežívanie osamelosti, pochybnosti, zmysel života, otázky viery a problém autority
- Predstavitelia: Abraham Maslow, Carl R. Rogers

Ďalšie smery

Existenciálna psychológia – Viktor E. Frankl (zmysel života – je to niečo konkrétne nachádzajúce sa v životných situáciách a tie sa menia.. no zmysel nikdy nechýba)

-
- **Kognitívna psychológia** – J.S. Brunner, G.A. Miller...
  - Kognícia sa vzťahuje ku všetkým procesom – zameranosť pozornosti, premýšľanie o niečom, riešenie problémov, spracovávanie informácií, úmysel, želanie, presvedčenie
  - **Diskurzívna psychológia** – Harré, Gillet – orientácia na hovorenie, písanie a to ako sa toto využíva v činnosti

**PSYCHOLOGY IS
SCIENCE**

BAZINGA

*Postavenie
psychológie v
systéme vied a
jej členenie*

Základné psychologické vedy

Všeobecná psychológia

Vývinová psychológia

Biopsychológia (biologická determinácia
psychických javov)

Sociálna psychológia

Psychológia osobnosti

Psychologická metodológia

Aplikované psychologické vedy

- pedagogická psychológia

- psychológia práce

- inžinierska psychológia

- poradenská psychológia

- klinická psychológia

- forézna psychológia

- psychológia v manažmente

- pracovná psychológia

- psychológia reklamy...

Hraničné psychologické vedy

Psychopatológia

Zoopsychológia

Psychofyzika

Psychofyziológia

Direfenciálna
psychológia

Psychometrika

Matematická
psychológia

Informačná
psychológia

Psycholingvistika

ALL I SAID WAS

PSYCHOLOGY ISN'T A SCIENCE

Metódy psychológie

Pozorovanie/
sebapozorovanie

Experiment

Kazuistika

Dotazník

Inventár

Rozhovor

Anamnéza

Psychologické testy
(odpoveďová
technika)

Projektívne
techniky

sebapozorovanie

Introspekcia = pozorovanie
seba samého, faktov
vlastného vnútorného života,
zmyslového a afektívneho,
racionálneho, vôľového

Môže byť – príležitostné,
náhodilé, ale aj systematické a
cieľavedomé

Človek je súčasne
pozorovateľom aj pozorovaným!

Výpoveď je často sociálne
žiadúca

pozorovanie

Extrospekcia = organizované,
cieľavedomé vnímanie

- pri zisťovaní a podrobnom
zaznamenávaní vonkajších
prejavov správania sa človeka
v prirodzených/upravených
podmienkach

(- prejavy pohybového
správania, znaky verbálneho
správania, akty prejavovania
prežívania v správaní)

pozorovanie

- plánovité

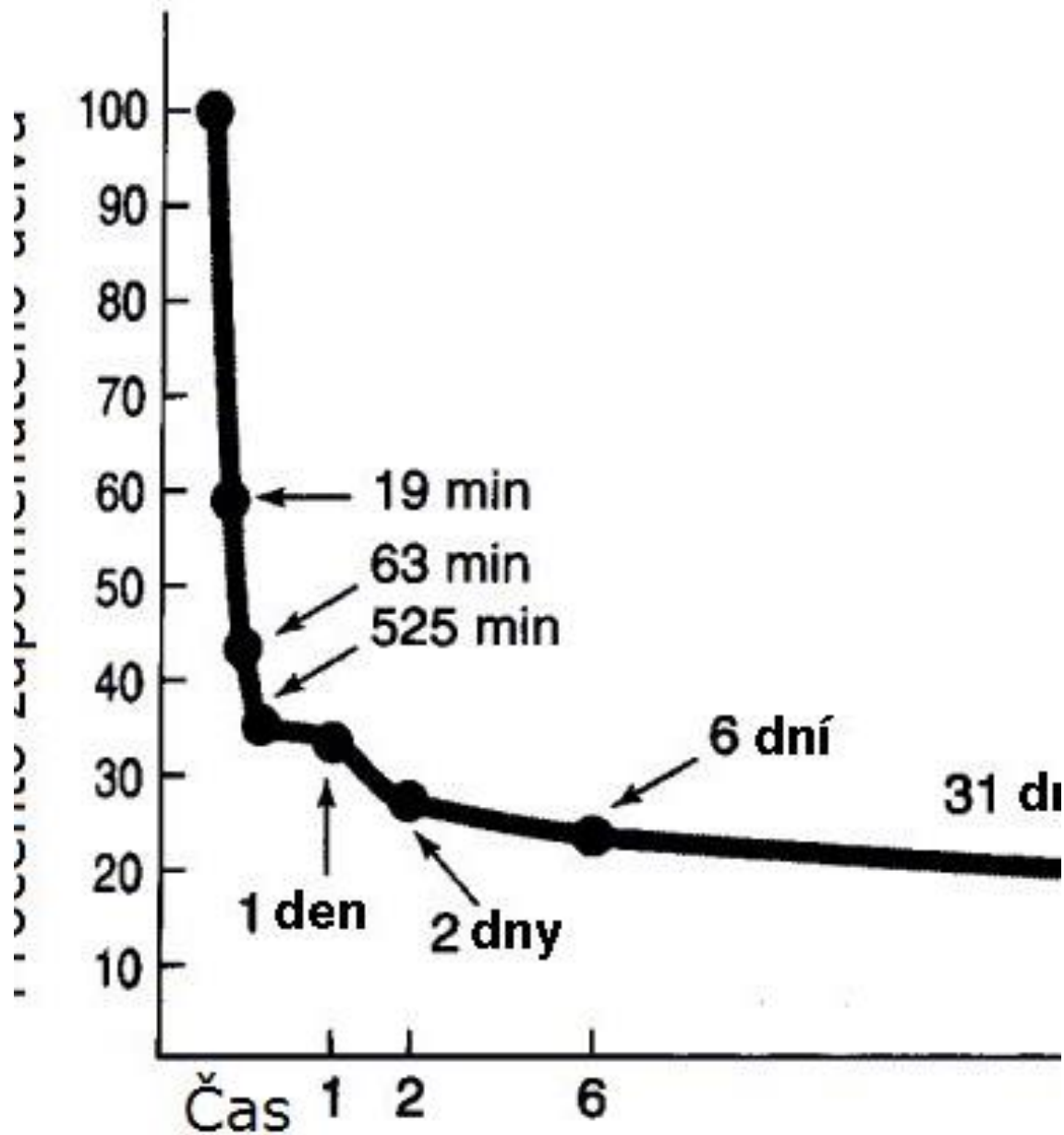
-objektívne

- systematické

- dôkladné, podrobné,
presné

- predchádza mu dôkladné
naštudovanie problému

Pozornosť venovať – výberu
probandov, prostredia,
znakov správania, rozsahu
(dĺžky), vhodnému spôsobu
zaznamenávania

Experiment

- Vedecká metóda, ktorá usporiadaním a kontrolou procedúr umožňuje určovať príčiny rôznych javov
- Prvý experimentátor: **Ebbinghaus** (zapamätávanie, učenie, zabúdanie)
- Jednoznačne určuje vzťahy medzi príčinou a následkom
- Testuje pravdivosť stanovenej hypotézy.

Coren Johnson

LAB

20 1
—
—
—
—

“Well, I guess we’re the control group.”

Experiment

- zámerné a
cieľavedomé vyvolanie
javu

- kontrola všetkých
možných okolností

- možnosť plánovite,
systematicky a
cieľavedome meniť
podmienky

- možnosť
reprodukovateľnosti

Z hľadiska úrovne
teoretického poznania
delíme na:

Prieskumný/exploračný
(málo poznatkov)

Overovací/konfirmačný
(v danej oblasti nie je
možné naformulovať
špecifické hypotézy)

Rozhodovací/krucialny
(je viac nesúhlasných
hypotéz)

Experiment

Laboratórny – pravý/čistý
– presne určené a
kontrolované podmienky

Prirodzený – v reálnych
podmienkach

Experiment ex post facto –
bádateľ do podmienok
alebo situácie nezasahuje

Anamnéza

Rozpamätávanie

Rekonštrukcia životopisu pomocou cielených otázok – poskytuje informácie o psychickom vývine jednotlivca

Rodinná anamnéza

Osobná anamnéza

Údaje sa získavajú riadeným rozhovorom

Dotazník

Medzi prvými bádateľmi dotazník použil Galton pri štúdiu predstavivosti.

- štandardné (uzavreté) otázky

- otvorené otázky

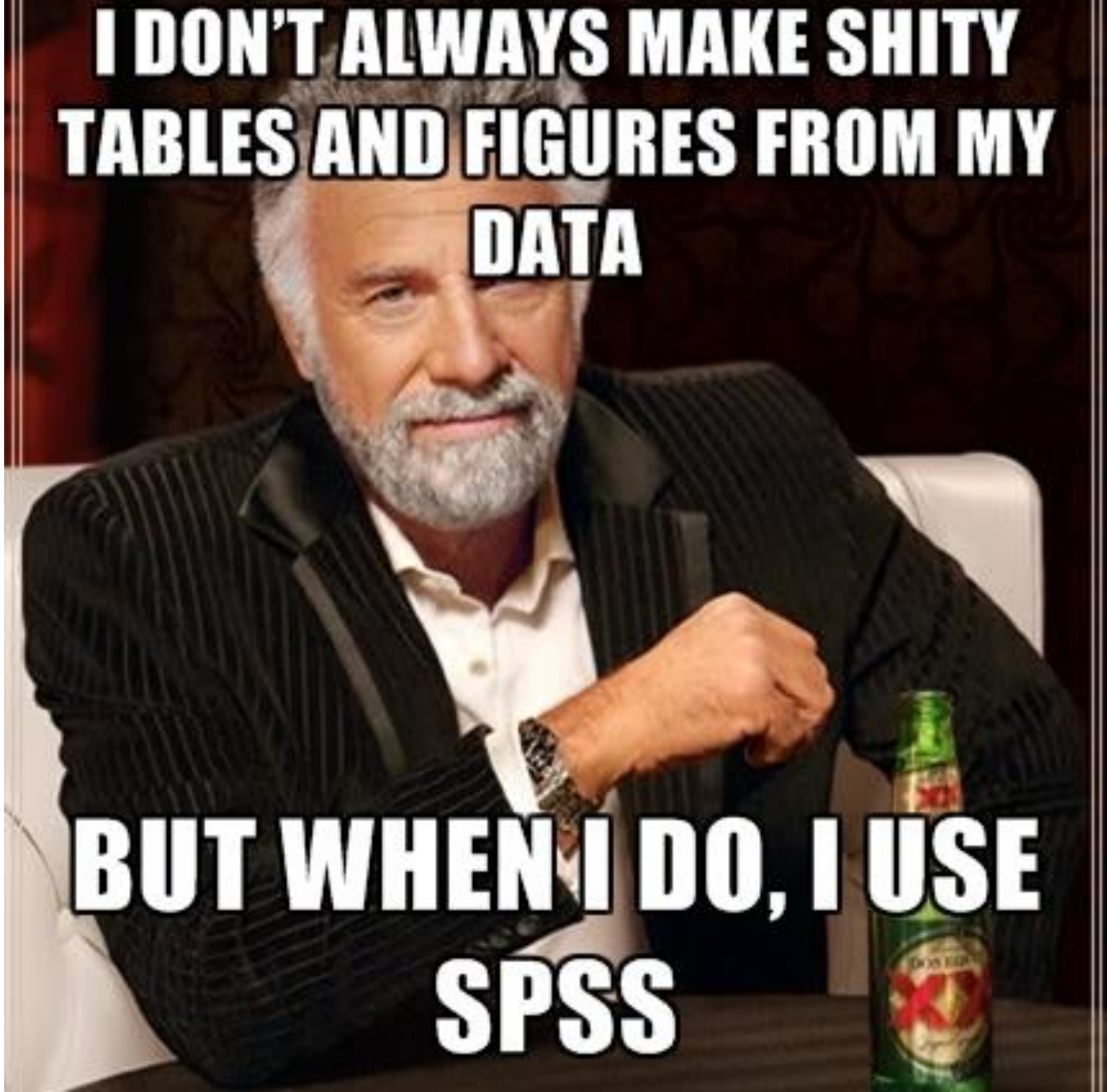
Určený na zber dát od väčšieho počtu respondentov

Údaje sa vyhodnocujú matematicko-štatisticky (psychometricky), výsledkom je kvantitatívna analýza a následne kvalitatívna

**I DON'T ALWAYS MAKE SHITY
TABLES AND FIGURES FROM MY
DATA**

**BUT WHEN I DO, I USE
SPSS**

Test

- Zaviedol ho do psychológie Cattell
- Štandardizovaná diagnostická pomôcka s presne určenými podmienkami aplikácie, hodnotenia a interpretácie.
- Cieľom je merať individuálne rozdiely a zvláštnosti
- - používanie: rozumový vývin u detí (Binet, Simon)
- - výber a voľba povolania
- Testy inteligencie; Testy osobnosti
- Psychodiagnostické testy – na zisťovanie duševných stavov a porúch
- Testy tvorivosti (Torrance, Guilford)

**AND THEN I TOLD
THEM**

**PSYCHOLOGY STATISTICS ARE
EASY**

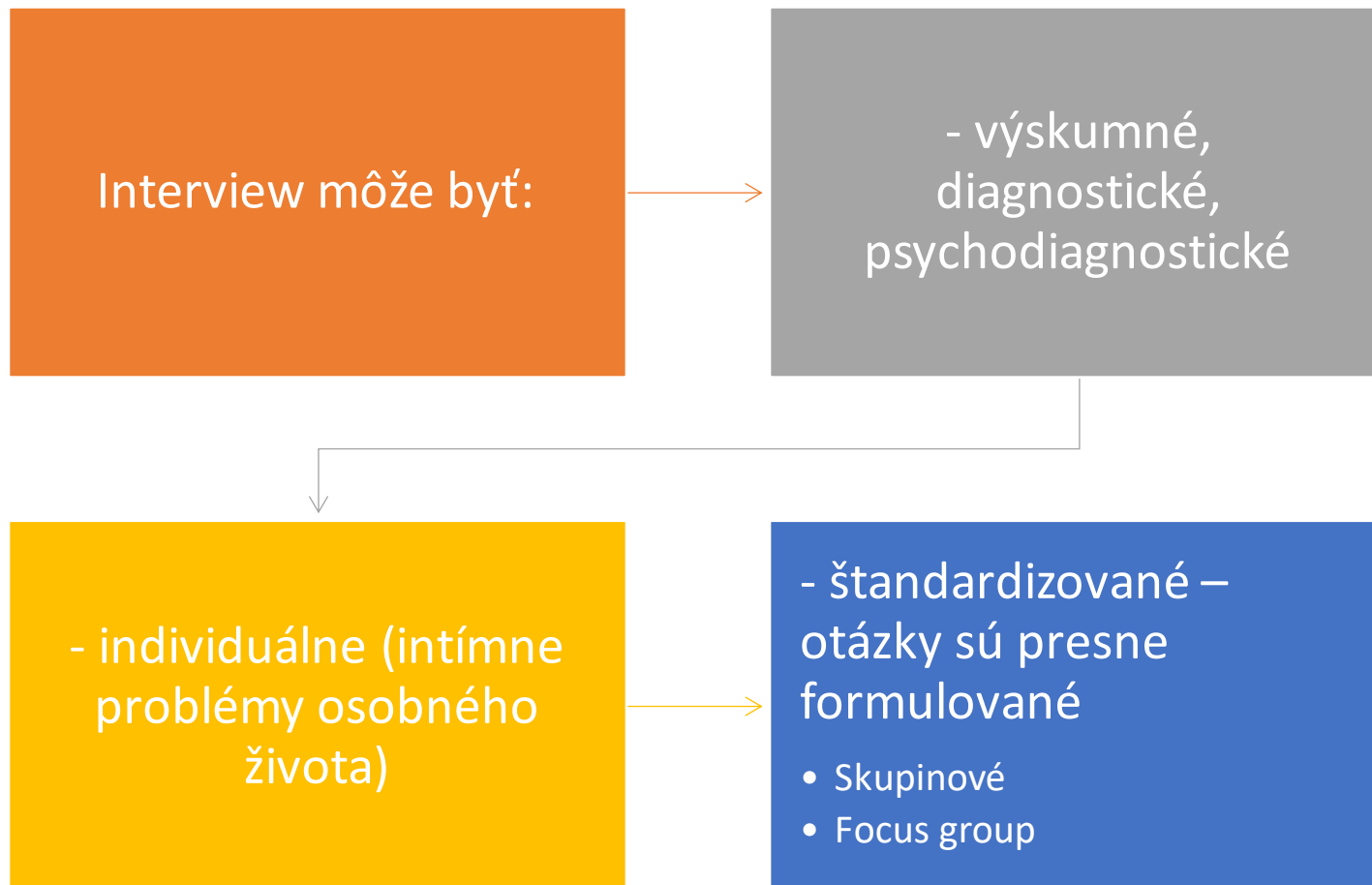

ONE DOES NOT SIMPLY

**DO QUALITATIVE RESEARCH BECAUSE YOU THINK
IT WILL BE EASIER THAN A STATS BASED PROJECT**

Rozhovor

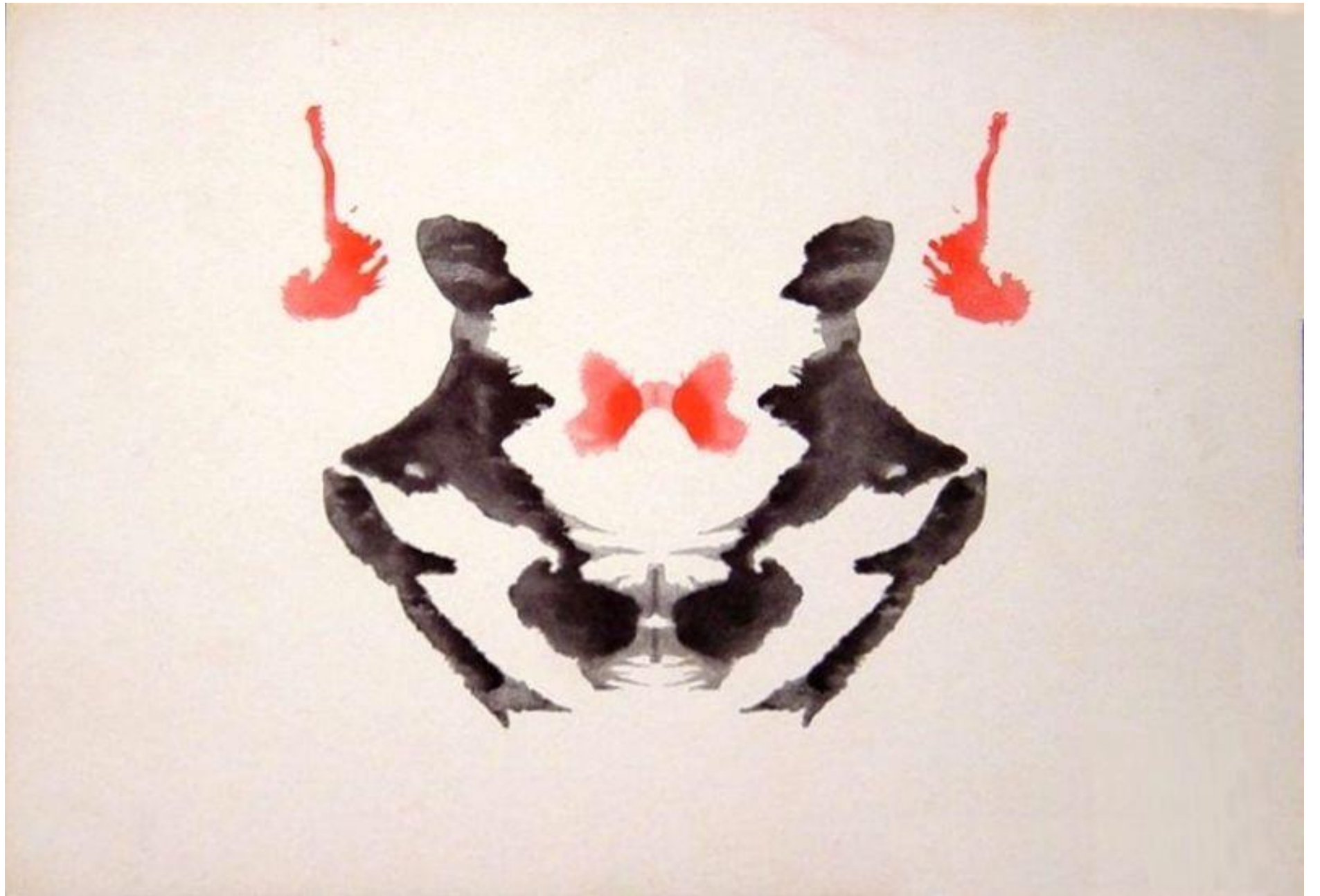

Projektívne techniky

- Projektívne techniky sú špeciálnymi metódami na odhaľovanie nevedomých (úmyselne i neúmyselne) obsahov myslenia a zobrazenia štruktúry osobnosti.
- Techniky:
  - 1.interpretačné - Rorschach...
  - 2.slovne asociačné,Asociačný experiment
  - 3.imaginatívne-verbálne,
  - 4.scénické Staabsovej scénotest
  - 5.výtvarné,Kresba
  - 6.interakčné a výrazové.

Psychická realita - psychika, vedomie, nevedomie, správanie, prežívanie.

Psychika

Vedomie –
kolektívne,
individuálne

Správanie

Prežívanie

Psychické
procesy

Psychické
stavy

Psychika

- Utvárajú ju psychické procesy, stavy a vlastnosti. Je bezprostredne **závislá na vývine nervovej sústavy**, je vlastne funkciou nervovej sústavy.
- Formovanie psychiky je **závislé** od vývinu spoločnosti, dejín kultúr a je výsledkom biologického vývinu živočíchov.
- **Fylogenéza** = vývin psychiky u živočíchov
- **Ontogenéza** = vývin psychiky človeka

Psychika človeka:

- - sa utvára prostredníctvom sociálneho styku
- - výsledkom života v spoločnosti, je sociálne determinovaná
- - funkciou psychiky je adaptácia
- Je to funkčne prepojený systém interakcií človeka a jeho životného prostredia s tendenciou udržať dynamiku vnútornej a vonkajšej rovnováhy
- Základné dimenzie: - prežívanie (vnútorné), správanie (vonkajší výraz)

Vedomie

Je vlastné len človeku a vzniká v procese spoločenských vzťahov a v procese činnosti.

Je to najvyššia s rečou spojená funkcia.

Vedomie do individuálneho jedinečného celku integruje všetku psychické funkcie a procesy (pocitovanie, vnímanie, pamäť, pozornosť, pudy, inštinkty, intelekt, myslenie, emócie, city, vôľa, konanie...

Individuálne vedomie

- má subjektívny charakter

- umožňuje uvedomovaniu si obsahov prežívaného (znovuprežívanie, interpretácia..)

- Uvedomovanie si seba samého

- vedomie seba (self), vlastné JA

Vedomie je možné považovať za spôsobilosť zamerať kognitívne schopnosti na istý rozsah objektov, javov, okolností

Kolektívne vedomie

---

je to súhrn pocitov,
predstáv, názorov,
cieľov a túžob
spoločné istej skupine
ľudí

-
- **Vlastnosti vedomia:** bdelosť, jasnosť vedomia, nadväznosť obsahov vedomia, možnosť vedomia reflektovať seba, ospalosť, spánok

Stupne vedomia: (M.Nakonečný)

1. afekt a jeho prežívanie – nadmerná aktivácia

2. selektívne vnímanie a pozornosť - Optimálna intenzita a dlhodobá koncentrácia

3. nedostatočná sústredenost' vnímania a pozornosti

4. denné snenie – koncentrácia na vlastné myšlienky

5. takmer úplné obmedzenie sa na seba samého – spánok, ospalosť, sen – mimo vedomia

6. úplná strata vedomia – vymiznutie motorických reakcií – kóma bezvedomie

Vedomie je súčasťou psychiky – najvyšším stupňom

Umožňuje človeku myslieť, prežívať vzťahy k sebe k skutočnosti a svetu

Zabezpečuje stav kontrolovanej a regulovanej psychickej aktivity

Zmenené stavy vedomia

Hypnóza – sugestívny stav zúženého bdelého vedomia podobného spánku

Jej stupne: **somnolecia** = príjemná ospalosť, **hypotaxia** = zvýšené podliehanie sugescií, **somnambulizmus** = úplné podriadenie sugesciám

Zastreté vedomie – mrákoty – postihnutý koná inak ako normálne;
amnézia – strata pamäte

Rozšírené vedomie – transpersonálnymi zážitkami

Nevedomie

- mentálne stavy, príčiny, ktorých si osoba nie je vedomá

- oblasť iracionálnej dynamiky duševného diania (Freud)

Jung – kolektívne nevedomie = skúsenosť celého ľudského druhu, niečo čo človek zdedil, duševný život našich predkov. Jeho obsah poznávame pomocou archetypov

Personálne nevedomie = potlačenie negatívnych osobných zážitkov (komplexy)

Správanie

Správanie je súbor všetkých objektívne pozorovateľných aktivít entity, ktorými sa uskutočňuje vzájomné pôsobenie medzi entitou a jej okolím

Prežívanie

Prežívanie je jedna zo základných dimenzií psychiky - ucelený, nepretržitý prúd fenoménov.

Prežívanie spočíva v tom, že subjekt má určité obsahy vedomia (vnemy, predstavy, myšlienky), city a snahy. Prežívanie je súborom, prúdom zážitkov s viac alebo menej výrazným citovým prízvukom.

Psychické procesy

-vyjadrujú **účelovú interakciu človeka.**

Sú odpoveďou na situáciu, v ktorej sa človek nachádza.

Jednoduché = poznávacie procesy
(pocíťovanie, vnímanie)

Zložité = predstavy, fantázie, myslenie, reč

= sú zdrojom prežívania, plnia určitú
čiastkovú úlohu v regulácii správania človeka

- zabezpečujú poznávanie človeka

Psychické stavy

je aktuálna úroveň psychiky determinovaná predošlými a momentálne pôsobiacimi podnetmi.

Psychické stavy zahrňujú stavy rozumové, citové, vôľové, znepokojenia, napätia, tolerantnosti, presýtenia, mobilizačnej pohotovosti (u športovcov), očakávania ap